

O. A. Halych

HANNA BARVINOK IN BIOGRAPHICAL SPACE

In the article the novel of modern Ukrainian writer I. Korsak «Hanna Barvinok's fingering» is being analyzed. Continuing Shevchenko's tradition of women representation in literature, I. Korsak pictures Hanna Barvinok as a strong personality, great patriot and at the same time as suffering woman who sacrificed her talent in order to create the comfortable conditions for her husband's (Panteleymon Kulish's) work, in spite of his adultery, because his creativity she values more than her own one, who helped him financially during the life, and popularized his heritage after his death. All this was done by Hanna Barvinok because she was convinced that her husband was doing useful thing for Ukraine's future, for consolidation of unique identity of its literature, language and culture, for awakening of citizens' national consciousness. The main plot lines are documentary because the author wants to reflect the biographies of the both main characters, of Olexandra Bilozers'ka and Panteleymon Kulish, as more detailed as it is possible, in accordance with known documents and facts. At the same time I. Korsak's work has fantasy and fiction which work for the realization of artist's creative intention. Proceeding from this, quasi biographical elements (parables, vision) are organic in the text. For the biographical novel «Hanna Barvinok's fingering» is author's fantasy is not something superfluous, like, for example, some episodes with white crow. The main thing is that they fit into the logics of author's intention.

The plot of this literary work has two wide story lines – this is actually the line of the main female character Hanna Barvinok, and the second one of her husband Panteleymon Kulish, and also some others reduced discrete story lines of some secondary characters, such as Taras Shevchenko, Mykola Kostomarov, Marko Vovchok, Olexandra Bilozers'ka's sister Nadiya, etc. It natural that lines of Hanna Barvinok and Panteleymon Kulish are constantly display themselves together, interlacing, sometimes they contact and sometimes interlace with story lines of secondary characters.

Working with the novel I. Korsak gathered and interpreted many historical sources, real documents, letters, memoirs which illuminated the life story of Olexandra Bilozers'ka which went down in history as Hanna Barvinok, but her creativity basically doesn't attract author's attention, much more he take notice of character's relationships with her husband Panteleymon Kulish, and also of his intimate adventures with such famous women as Myloradychivna, Olexandra Smyrnova, Paraska Hlibova, Marko Vovchok, etc.

Keywords: *biography, quasi biography, document, fact, documentation.*

УДК 821.161.209Фра

В. В. Дуркалевич

**ВІД ЕМОЦІЙНОГО ДО КУЛЬТУРНОГО ФАКТУ:
ТРАВМА ВТРАТИ В ЕПІСТОЛЯРІЇ І ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА**

У статті здійснено аналіз особливостей репрезентації травми втрати в епістолярному дискурсі І. Франка, виявлено основні типологічні тенденції моделювання такої репрезентації, показано взаємозв'язки і взаємозалежності, притаманні для розгортання символічної автобіографії в епістолярному і художньому нарративах.

Ключові слова: *епістолярій, травма, життєва історія, символічна автобіографія, моделювання, нарратив.*

Автобіографічний нарратив становить окремих вимір творчості І. Франка. Жанрові, проблемно-тематичні, антропологічно-ціннісні його аспекти дозволяють формулювати тезу про нього як про окремих текст у семіосфері Франкового слова.

Розважати про творчість І. Франка у плані моделювання автобіографічних структур означає включати власне дослідження у простір існуючих вже напрацювань. Про символічну біографію, заявлену у низці Франкових поем, та проєкції й маскуванню як її ключові стратегії говорить Г. Грабович у студії «Вождівство і роздвоєння: «валенродизм» Франка» [1]. Франків символічний/культурний автобіографізм стає головним предметом обговорення у дослідженні «Франко не Каменяр. Франко і Каменяр» Т. Гундорової. Для згаданої дослідниці феноменологія гностичної драми – це феноменологія трагічного дуалізму («школа цивілізаційного виховання» vs «автобіографічний маскарад»), іманентно вписаного у культурософський текст І. Франка «про світ і про себе самого». На думку дослідниці, «Франкова гностична драма має різні акти й розгортається паралельно на різних рівнях, залежно від віку, природних циклів, громадських колізій, суспільних і національних ідеалів. Вона також має декілька рівнів: інтелектуальний, природний, душевний. Її стадіями є фази ідеалізації, роздвоєння та гармонії. Форми, в яких розгортається гностична драма, є водночас і реалістичними, й алегоричними, натуралістичними та параболічними. Всі ці рівні, фази та цикли переплітаються, перебувають у постійному процесі трансформації та переходів» [2, с. 185]. Під кутом зору колізій цілісності і роздвоєння, кризи особистісної ідентичності розглядає філософську лірику І. Франка Б. Тихолоз у монографії «Психодрама Івана Франка» [3]. Поза увагою згаданих дослідників залишається, однак, роль і значення епістолярію для розуміння специфіки конституювання символічної автобіографії як іманентної життєвої історії.

Окреслена ситуація зумовлює **актуальність** запропонованої роботи, **метою** якої є з'ясувати кореляцію артикулювання дискурсу травми в епістолярії і творчості митця. Сформульована у такий спосіб мета зумовлює розв'язання наступних **завдань**: 1) проаналізувати особливості репрезентації травми втрати в епістолярному дискурсі; 2) виявити типологію цієї репрезентації; 3) показати взаємозв'язки моделювання символічної автобіографії в епістолярному й художньому нарративах.

Реконструкція світу в оповіданнях «Малий Мирон», «Микитичів дуб», «Мій злочин», «У кузні», «Злісний Сидір», «Грицева шкільна наука», «Оловець», «Schönschreiben», «Отець-гуморист», «У столярні», «Борис Граб», «Гірчичне зерно», «Під оборогом» є реконструкцією світу, котрого нема, світу, вписаного у ландшафт спогаду. Будучи простором, котрий пам'ятає, автобіографічний нарратив не тільки оперує унікальною референційністю, але й сигналізує про *implicite* вписану у неї травму втрати. Шлях до нарративної реактуалізації світу, який асоціюється із «там і тоді» унікального батьківсько-материнсько-синівського мікрокосму, веде через досвід втрати цього світу, його поступового руйнування і зникнення. Про глибокий емоційний зв'язок і духовну ідентифікацію з батьківськими фігурами й світом їхніх цінностей свідчить передусім листування І. Франка з М. Драгомановим та О. Рошкевич. Промовистим у цьому контексті можна вважати вступний фрагмент із *curriculum vitae*, у якому моделювання тексту-про-себе розпочинається з моделювання тексту-про-батька: «Батько мій був доволі заможний селянин, а до того коваль. Як чоловік і ремісник він мав велику повагу не тільки в своєму селі, але й широко в окрузі і досі ще багато людей з великою пошаною згадує «Яця (Якова) коваля з Гори» (так зоветься присілок чи слобода, де я родився)» [5, с. 240]. Пам'ять про батька є пам'яттю про його значущу присутність, про участь у ключових моментах життєвого шляху сина: «На шостім році життя батько віддав мене до сільської школи до сусіднього села Ясениці Сільної» [5, с. 240–241]; «По двох роках батьковідав мене до Дрогобича до т[ак]

зв[аної] німецької або нормальної школи у василіан до другого класу [...]» [5, с. 241]; «На екзамені, котрий був властиво тільки парадом, був і мій батько, – я не бачив його, а тільки коли мене викликали першого, щоб одержати нагороду (книжку), то я почув, що він голосно заплакав» [5, с. 241].

Актуалізація батькової постаті та світу, який вона репрезентує, певною мірою анулює обов'язковість емоційно-нейтральної розповіді-про-себе, розповіді-для-інших, дозволяючи у такий спосіб наблизитись до таємниці приватної історії. Згадка про батька неминуче веде також до розповіді про катастрофу, яка відбулася *in illo tempore* щасливого дитинства: «В два місяці опісля, на самий Великдень, він умер, покинувши господарство в розстрою і в довгах, молоду матір і четверо дрібних дітей» [5, с. 241]. Світ-без-батька – напівсвіт, котрий потребує відновлення рівноваги шляхом появи у ньому свого-чужого: «Мати мусила швидко вийти заміж, щоб запобігти цілковитому розстроєві господарства. Пристав до неї молодий парубок, також з Ясениці, Гринь Гаврилик, котрий заробив був трохи грошей у Бориславі при ямах» [5, с. 241]. Відновлення рівноваги у світі, з якого зникає одна із його ключових фігур, є відновленням позірним, адже розгортається за сценарієм світу-без-батька, світу-із-вітчимом: «Він довгі літа мусів боротися з різними труднощами, а почасти навіть з традиціями сусідськими, які виробились були за часів батька, а тепер підкопували господарство. За часів батька у нас було багато людей, ішло гостеприємство, водились знайомості чисто безкорисні і поетичні, годувалось при хаті багато бідної, а то й неробучої батькової рідні, котра по батьковій смерті почала красти та розтягати оставше добро. Вітчим звільна все се покасував. Се натура наскрізь практична і реальна, без іскри поезії, а зато з значною дозою скептицизму і вільнодумства, чоловік сильної волі і енергії. Я й досі дуже високо поважаю його, як звичайно поважаємо того чоловіка, що відзначається прикметами, яких у нас самих мало» [5, с. 241]. У цьому своєму-чужому світі, світі позірної рівноваги, роль ключової фігури, котра нав'язує до світу колишнього, світу-до-катастрофи, відіграє мати. Вітчим, хоча й є особою шанованою, однак не належить до міфологічної генеалогії, не належить до «свого» світу. У цьому плані він завжди залишатиметься «чужим», «іншим». Час виявиться тим механізмом, який з усією силою цю «іншість», «чужість» увиразнить: «Від мого вітчима, – писатиме І. Франко до М. Рошкевича, – чекав на мене лист через свята – просить о гроші та жалується, що мало до нього пишу. Мені аж прикро те, що й сам бачу, що моя переписка з ним починає тратити інтерес. Як буду їхати в Ваші гори, мушу вступити додому» [6, с. 50].

Після смерті батька лише материнська фігура може перейняти на себе компенсаторну функцію – функцію символічної репрезентації *illud tempus* щасливого дитинства, котре проходило під знаком ідеальної батьківсько-материнсько-синівської тріади. Однак така ситуація зберігається недовго. Досить швидко надходить остаточна і невідворотна катастрофа, котра руйнує усе. Помирає мати, зникає, отже, назавжди ще одна значуща фігура, котра, поряд із батьком, творила емоційне, аксіологічне й духове осердя «свого» світу: «Коли я був у шостім класі, – писатиме І. Франко, – вмерла моя мати, і вітчим оженився другий раз, так що ми дістали вітчима й мачуху замість родителів. З четверих дітей, що осталися по батькові, жили тільки три брати, між ними я найстарший; наймолодша сестра померла. По матері з вітчимом осталась сестра, з мачухою у вітчима дітей не було» [5, с. 242]. Зі смертю матері безповоротно зникає усе те, що дозволяло творити й підтримувати «свій» світ. З цього трагічного моменту досвід «я» стає досвідом чужого серед чужих. Глибину цієї травматичної ситуації віддзеркалює один із листів до О. Рошкевич: «Певне, я здався Вам нудним, замкнутим, нещирим, інакше кажучи, нецікавим мовчуном, але, поміркуйте самі: я не одержав

майже ніякого виховання, не знав я й батьківської ласки; чужий та самотній поміж чужих людей – ось так я зростаю» [8, с. 20]. Відкритість і довіра у спілкуванні стають своєрідним імпульсом до втаємничення адресатки в історію катастрофи «свого» світу, показуючи до найдрібніших деталей момент його остаточного розпаду: «Було се р. 1872, – писатиме І. Франко, – саме пополудні в суботу перед Зеленими святами. Жінка, про котру бесіда, – моя мама – лежала в передсмертних муках, конаючи. Рано в суботу я сидів у школі, і мене напала страшна, ненатуральна, шалена веселість. Я сміявся без упину від 8 до 12 години. Прийшовши на станцію (в Дрогобичі), я почув, – ну, що почув, не знаю. Знаю тільки то, що був дощ, я був голоден, не їв обіду, не обзирався, тільки, почувши, що мама вмирає, як стій побіг піхотою до Нагуєвич. Я прибіг пополудні, мокрий до нитки і застав маму конаючи. Вітчим сидів під вікном і чесав вовну. Я став коло постелі, не говорячи й слова, – я тільки дрожав, ані сльозинки не капнуло з моїх очей» [7, с. 96]. Межова ситуація останньої зустрічі перетворює сина у свідка трагічної і болючої події – на його очах згасає матір, а отже, й цілий світ, що бере свій початок у «там і тоді» щасливого дитинства: «Мама не могли говорити, але дивилися пильно на мене. Як виглядало тоді моє лице, не знаю. На другий день рано мама вмерла. Вночі вони ще говорили з другою жінкою (я спав), і та жінка передала ми ось які слова: «Боже-Боже, – казали небіжка, – мій Іванцьо прибіг з Дрогобичи, став коло мене і так сі чогось гнівно на мене дивив, так гнівно, що Господи! Що я йому зробила злого?» [7, с. 96]. За промовистим, однак не до кінця усвідомлюваним ані матір'ю («[...] мій Іванцьо прибіг з Дрогобичи, став коло мене і так сі чогось гнівно на мене дивив, так гнівно, що Господи!»), ані сином («Як виглядало тоді моє лице, не знаю»), візуальним жестом приховується мовчазний протест людини, приреченої на трагічну долю «чужого серед чужих». У листі до О. Рошкевич травма втрати не блокує, а навпаки відкриває доступ до зафіксованої у пам'яті фатальної події, що, своєю чергою, дозволяє реконструювати її образ до найдрібніших деталей. Спогад-спалах реконструює трагічну подію шляхом поступового нашарування розмаїтих темпоральних маркерів: «було се *пополудні*» → «було се *пополудні р. 1872*» → «було се *пополудні р. 1872 в суботу*» → «було се *пополудні р. 1872 в суботу перед Зеленими святами*». Адресант пригадує також, що у цей фатальний день він сидів у школі «*рано в суботу*», докладно фіксує час незвичайного нападу сміху («Я сміявся без упину від 8 до 12 години»), вказує, що додому він «*прибіг пополудні*», повідомляє, що «*На другий день рано* мама вмерла». Пригадує також, що «*Вночі* вони ще говорили з другою жінкою». Характер події віддзеркалений також у динамічній репрезентації просторового коду. Кожен із просторових елементів належить до конкретних симетричних кіл (школа → станція → дім), навзаєм вписаних одне в одного і пронизаних відкритим топосом дороги «до Нагуєвич». Осердям топографічної структури виступає кімната із помираючою у ній матір'ю.

Приватна генеалогія стає предметом окремої розмови також й у листуванні І. Франка з О. Хоружинською. Однак у цьому комунікативному просторі моделювання розповіді-про-себе/розповіді-про-свою-сім'ю розгортається за цілком іншою схемою, підпорядкованою значною мірою стратегічно-прагматичному характерові спілкування. Безпосередність нарації, глибока емоційна заангажованість, аура інтимності, а навіть подекуди й містична тональність листів до О. Рошкевич, змінюються у кореспонденції до О. Хоружинської на обережність і завбачливість дорослого чоловіка, котрий прагне здобути й утвердити прихильність далекої адресатки. Представлений у листах до О. Хоружинської текст-про-себе/текст-про-сім'ю можна умовно поділити на два блоки. Перший з них розпочинається згадкою про батька, однак осердя нараційного простору становить фігура вітчима: «Коли Вам доведеться писати дідусеві про мою сім'ю, то ось Вам про неї докладна реляція. Батько мій був сільський коваль і вмер давно (мабуть, ще

1865 р.), мати вийшла заміж другий раз за мужика Гриня Гаврилика, котрого я тепер і зову батьком, се чоловік молодий ще (сорок і два роки), статний і розумний, був 5 літ начальником громадським, письменний, хоч, звісно, елементарно, на пробу посилаю Вам картку, писану його рукою, в котрій він просить мене приїхати на весілля брата» [9, с. 35]. Другий тематичний блок характеризується ідентичною структурою репрезентації – на початку розповіді з'являється фігура матері, а основний текст присвячений актуальній ситуації родини: «Мати моя також померла (мабуть, 1871 р.), після чого вітчим оженився другий раз. Після батька осталося нас три брати: я (найстарший), Захар (звичайно, звать Михайло) і Онофер; Захар уже три роки жонатий і живе осібно, а Онофер тепер жениться і осяде на батьківщині. Крім нас, осталась по матері (з вітчимом) сестра Юлька, котра отсе два роки вже замужем і також живе осібно. Вітчим дуже любить і поважає мене, о братах, звісно, й говорити не треба. Я досі, чим міг, допомагав їм, хоч хазяйство у них зовсім не таке малесеньке, в довгах ніколи не бували, держать наймичок і наймитів і в разі тяжкої потреби і я міг би о них хоч трохи опертися» [9, с. 35]. В обидвох фрагментах текст про батька/матір максимально мінімалізований і має, на перший погляд, характер побіжного зауваження. Емоційна прірва, котра розділяє адресанта й адресатку, з одного боку, й стратегічний характер листування, – з іншого, не дозволяють першому моделювати дискурсу-про-себе у категоріях індивідуального міфу. Цей дискурс у жодному разі не може конституюватися ані як дискурс-сповідь (пор. фрагмент із листа до О. Рошкевич: «[...] поміркуйте самі: я не одержав майже ніякого виховання, не знав я й батьківської ласки; чужий та одинокий поміж чужих людей – ось так я зростав» [8, с. 20], ані як дискурс-алієнація (пор. фрагмент листа до М. Драгоманова: «Коли я був у шостім класі, вмерла моя мати, і вітчим оженився другий раз, так що ми дістали вітчима й мачуху замість родителів» [5, с. 242]. Здавалося б, що редукція розповіді про універсум дитинства та його ключову тріаду (батько-мати-син) автоматично усуне з наративного простору листування тему травми, спричиненої його, універсуму, катастрофою. Однак якраз саме поверхнева семантична структура листа до О. Хоружинської, а також його блоковий композиційний характер, підтверджують наявність у цьому семіотичному просторі виразних слідів травматичного досвіду «я». Йдеться передусім про репрезентаційний паралелізм, за допомогою якого відбувається включення батьківської й материнської фігур у сферу розповіді: «Батько мій був сільський коваль і вмер давно (мабуть, ще 1865 р.)» та «Мати моя також померла (мабуть, 1871 р.)». Маркер невпевненості (лексема *мабуть*), котрий супроводжує згадку про обидвох батьків можна прочитувати як своєрідне блокування доступу до інформації, пов'язаної із негативним досвідом втрати. До міркування у цьому річищі схиляє також помилкове називання адресантом року смерті матері (1871 замість дійсного 1972). Цікаво, що подібна тенденція (семантика невпевненості й сплутування дат, пов'язаних зі спогадами про ключову фігуру) простежується й у моделюванні нарису «Причинки до автобіографії», де, полемізуючи із автором вступної статті до російськомовного видання власних творів, І. Франко зауважує: «Я зятимив свого вітця дуже мало, бо він умер, коли я мав ледве 7 літ» [11, с. 37]. Ця версія спогадів про батька значно відрізняється від тієї, яку письменник запропонував свого часу у *curriculum vitae*. В останньому зі згаданих текстів так само, як й у листах до О. Рошкевич, моделювання спогадів про ключову фігуру світу дитинства відбувається шляхом актуалізації емоційного і подієвого кодів: «На екзамені, котрий був властиво тільки парадом, був і мійбатько, – я не бачив його, а тільки коли мене викликали першого, щоб одержати нагороду (книжку), то я почув, що він голосно заплакав. В два місяці опісля, на самий Великдень, він умер, покинувши господарство в розстрою і в довгах, молоду матір і

четверо дрібних дітей» [5, с. 241]. Вказані фрагменти листів до О. Рошкевич, О. Хоружинської та М. Драгоманова дозволяють, отже, стверджувати, що у межах епістолярного дискурсу функціонують дві засадничі схеми артикуляції травматичного досвіду втрати – експліцитна (вичерпне ословлення катастрофи, що відбулася *in illo tempore*) та імпліцитна (позірне дистанціювання від драматичних подій минулого).

Досить швидко, однак, і про це свідчать перші літературні спроби митця, досвід дитячої травми перестає сприйматися як факт *stricte* емоційний, факт приватної біографії, біографії-для-себе. Перспектива часу дозволяє митцеві поглянути на драматичну подію, котра відбулася у «там і тоді», як на *простір значення*, що вимагає глибшого осмислення й упорядкування. З перспективи «тут і тепер» досвід втрати починає розглядатися як своєрідний імпульс для урухомлення процесів символічної ідентифікації зі світом цінностей і значень, репрезентованих батьком як однією із ключових постатей приватної міфології. Про те, що перша з літературних спроб проектується власне як спроба нарративного опрацювання травми й духовної ідентифікації зі значущою фігурою батька, підтверджує датований 27 травня 1874 року лист І. Франка до В. Давидяка: «Питаєте о мою поезійку «Великдень»? Не знаю, хто Вам ю захвалив, але, оскільки то собі пригадую, не було там нич доброго і викінченого, але – от, макулатура, слаба проба, хоч і *повстала із зраненого, болячого серця* (курсив мій. – В.Д.). [...] Даруйте, проте, що «Великодня року 1871» прислати Вам не можу, – може, де лучить Вам ся у кого видіти відпис, то будете видіти, що те зовсім не так добре, як Вам представлено. Спробую, однак ж, предмет сей наново опрацювати, скоро надариться пора і фантазія до того» [4, с. 10 – 11]. У цитованому фрагменті адресант лише натякає на якісь травматичні події, однак не конкретизує їх. Про те, що ці події можуть мати безпосередній зв'язок із батьківсько-синівськими реляціями сигналізує написана значно пізніше, бо у 1910 році, передмова до другої редакції повісті «Петрії й Довбушуки», де зазначається: «Перший мій вірш [ід] з[аголовком] «Великдень» був присвячений *пам'яті могого батька Якова Франка* (курсив мій. – В.Д.), що помер опівночі великодньої суботи 1865 р.» [10, с. 327]. І хоча сам вірш, про який неодноразово згадує письменник, не зберігся, однак збереглася потреба символічної ідентифікації з батьком, потреба опрацювання травми втрати у категоріях культурного нарративу. Що більше, подальші спроби руху у цьому напрямку виявляються типологічно подібними до протооснови – вірша «Великдень». Йдеться передусім про наявність присвят до таких Франкових поем, як «Історія товпки солі» (1879) та «Святий Валентій» (1885) і їхню вписаність у проект духовної ідентифікації й пам'яті про те, що найважливіше. В обидвох поемах світ, що розгортався «там і тоді», асоціюється передусім із ключовою фігурою батька. В обидвох поемах йдеться також про припинення існування цього світу. Єдиним шляхом, котрий веде до реактуалізації *illud tempus* та його системи цінностей, є шлях пригадування. У поемі «Історія товпки солі» ця умова реалізується у формі подвійного акту реконструкції – з нарративної перспективи сина й перспективи «духового» сина, наверненого грішника. Натомість у поемі «Святий Валентій» головним механізмом моделювання розповіді про батька, а отже, семіотичним механізмом надавання сенсу діям і подіям, виявляється метамнемонічна активність наратора.

Запропоноване у статті структурно-семіотичне наближення до нарративної репрезентації травми втрати показує особливості розгортання автобіографічного дискурсу, з'ясовує його роль і значення для глибшого розуміння артикуляції життєвої історії у семіосфері Франкової творчості. Опрацювання дискурсу травми у Франковому епістолярії показує, що цей дискурс відіграє роль своєрідного інтерпретаційного ключа до розуміння символічної біографії. Подальші студії можуть, отже, розгортатися у

напрямку опрацювання специфіки розгортання життєвої історії в низці малих автобіографічних форм І. Франка.

Список використаної літератури

1. Грабович Г. Вождівство і роздвоєння: «валенродизм» Франка / Г. Грабович // Тексти і маски. – Київ: Критика, 2005. – С. 95–139; Hrabovych H. Vozhdivstvo i rozdvoiennia: «valenrodyzm» Franka / H. Hrabovych // Teksty i masky. – Kyiv: Krytyka, 2005. – S. 95–139
2. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр / Т. Гундорова. – Київ: Критика, 2006. – 325 с.; Hundorova T. Franko ne Kameniar. Franko i Kameniar / T. Hundorova. – Kyiv : Krytyka, 2006. – 325 s.
3. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії: Студії / Б. Тихолоз. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 180 с.; Tykholoz B. Psykhodrama Ivana Franka v dzerkali refleksiinoi poezii: Studii / B. Tykholoz. – Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2005. – 180 s.
4. Франко І. Лист до В. Давидяка, від 27 травня 1874 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко – Київ : Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 9–12; Franko I. Lyst do V. Davydiaka, vid 27 travnia 1874 r. // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – Т. 48. – С. 9–12
5. Франко І. Лист до М. Драгоманова, від 26 квітня 1890 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко – Київ : Наукова думка, 1986. – Т. 49. – С. 236–252; Franko I. Lyst do M. Drahomanova, vid 26 kvitnia 1890 r. // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – Т. 49. – С. 236–252
6. Франко І. Лист до М. Рошкевича, від 4 травня 1876 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 48–50; Franko I. Lyst do M. Roshkevycha, vid 4 travnia 1876 r. // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko. – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – Т. 48. – С. 48–50
7. Франко І. Лист до О. Рошкевич, від 4 серпня 1878 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 92–97; Franko I. Lyst do O. Roshkevych, vid 4 serpnia 1878 r. / I. Franko // Zibrannia tvoriv: U 50 t. – К.: Naukova dumka, 1986. – Т. 48. – С. 92–97
8. Франко І. Лист до О. Рошкевич, від 2 травня 1875 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 18 – 21; Franko I. Lyst do O. Roshkevych, vid 2 travnia 1875 r. // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko. – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – Т. 48. – С. 18 – 21
9. Франко І. Лист до О. Хоружинської, від 24 лютого 1886 р. // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1986. – Т. 49. – С. 34–35; Franko I. Lyst do O. Khoruzhynskoi, vid 24 liutoho 1886 r. // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko. – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – Т. 49. – С. 34–35
10. Франко І. Передмова до другої редакції повісті «Петрії й Довбушуки» // Франков І. Зібрання творів: У 50 т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1979. – Т. 22. – С. 327–328; Franko I. Peredmova do druhoi redaktsii povisti «Petrii y Dovbushchuky» // Frankov I. Zibrannia tvoriv: U 50 t. / I. Franko. – Kyiv : Naukova dumka, 1979. – Т. 22. – С. 327–328
11. Франко І. Причинки до автобіографії // Франко І. Зібрання творів. У 50-ти т. / І. Франко. – Київ: Наукова думка, 1983. – Т. 39. – С. 36–44; Franko I. Pnychynky do avtobiohrafii // Franko I. Zibrannia tvoriv. U 50-ty t. / I. Franko. – Kyiv : Naukova dumka, 1983. – Т. 39. – С. 36–44.

V. V. Durkalevych

**FROM EMOTIONAL TO CULTURAL FACT: THE TRAUMA OF LOSS IN
EPISTOLARY AND CREATIVITY BY IVAN FRANKO**

The article deals with the specific of loss trauma modeling in epistolary and artistic discourses by Ivan Franko. The aim of this study is to analysis the interconnections between mechanisms of articulation the loss trauma as a pivotal point of life story making. The article gives a detailed analysis of loss trauma specific representation; elucidates interrelations between the modeling of symbolic autobiography in epistolary and artistic narratives. This article reports the results of structural-semiotic analysis of loss trauma representation. Theme of loss trauma, which is represented in Ivan Franko's epistolary discourse, is analyzed in article as important interpretative key for deep understanding of life story modeling in artistic work by Ivan Franko. The author analyses two types of Ivan Franko's autorepresentative writings embedded in his private epistolary. The first type by communication with Olga Roshkhevych and Mykhaylo Drahomanov. The main characteristics of Ivan Franko – Olga Roshkhevych's communicative space are: actualization of the private past with flash-bulb memories; high level of confidence, intimacy, and openness; emotional identification with great semantic figure of significant other (mother and father). In Ivan Franko's letter to Mykhaylo Drahomanov the father's figure is represented as dominant. The semantic and emotional space of private communication with Olga Khoruzhynska differs from those represented in letters to Olga Roshkhevych. In his letters to Olga Khoruzhynska Ivan Franko demonstrates a kind of pragmatic strategy without great emotion and intimacy component. His communicative strategy concentrates on surface of private life. The discourse of loss trauma in letters to Olga Khoruzhynska is placed on implicate level whereas mode of self-representation in letters to Olga Roshkhevych's on explicate one. The article try to reveal that Ivan Franko's self-referential epistolary discourse may help researchers of literature better understand structure of Ivan Franko's life story creation. The analysis of Ivan Franko's self-referential epistolary discourse as kind of life story construction demonstrates that autobiographical memory is a uniquely humane form of memory that integrates individual experiences of self with cultural frames for understanding narrative identity as individual's internalized, evolving, and integrative story of the self. In the context of this research autobiographical remembering is also elucidates as cultural practice and as an important part of cultural memory. Emergence and structure of self-referential memory is functionally related to the interpretation and reinterpretation of personal experience. The article deals with the interconnections between such categories as narration, identity and time. This way of reflection is connected with better understanding the life story represented in Ivan Franko's short stories «Small Myron», «Mykytych's oak», «My crime», «In the smithy», «Gryts' school science», «Pencil», «Schönschreiben», «Father humorist», «Mustard seed», «Borys Grab», «In carpentry», «On hayloft».

Keywords: epistolary, trauma, life story, symbolic autobiography, modeling, narrative.